

quinquennio pœnitentiam ferant. 24. Sponsæ sororem corrumpens et corruptionis cum consensu conscii decennalem pœnitentiam subeant.

CANONES CONC. NEOCÆSARENSIS AN. EOD. A 16. PP. CELEBRATI. 1. Presbyter uxorem ducens deponatur : fornicans ad pœnitentiam redigatur. 2. Nubens duobus fratribus aut sororibus duabus ad mortem usque careat communione. 3. Polygamis successivis pœnitentia imponatur. 4. Gratia tribuitur, si desiderans fornicationem prohibeatur ab actu. 5. Catechumenus assistens et peccans remittatur ad audientes; iterato lapsus expellatur. 6. Catechumena prœgnans ante puerperium baptizari possit. 7. Presbyter nuptiis bigami non intersit. 8. Maritus adulteræ, ante susceptos ordines, ad hos ne admittatur; post susceptos, aut illam dimittat, aut privetur ministerio. 9. Presbytero, peccatum ante ordinationem commissum confesso, prohibita sit oblatorum consecratio. 10. Diacono in simili casu auferatur ministerium. 11. Presbyter non ordinetur ante annum tricesimum, quo Christus baptizatus docere cœpit. 12. Clinicus baptizatus non fiat Presbyter; nisi aptorum raritas id exigat, et morum probitas mereatur. 13. Presbyteri agrorum vel alterius regionis in urbe aut regione alia non sacrificent. Chorepiscopi, qui sunt ad formam et exemplum discipulorum Christi, honorentur. 14. Septem duntaxat sint civitatis etiam magnæ Diaconi.

CANONES CONC. GANGRENSIS POST AN. 325. A 16. PP. CELEBRATI. Anathema dicitur. 1. Damnanti nuptias : 2. Carnis manducationem omnem reprobanti : 3. Servo dominum, occasione Religionis, spernenti : 4. Presbyteri conjugati oblationem contemnti : 5. Ecclesiam vel Ecclesiasticos conventus despicienti : 6. Congregationem extra Ecclesiam cum contemptu Ecclesiæ agentis : 7. Fructus alibi, quam in Ecclesia offerenti : 8. Præter Episcopum aut ejus vicarium, fructuum oblationem acceptanti : 9. Virginitatem matrimonio, tanquam bonum malo præferenti : 10. Virgini conjugatos arroganter despicienti : 11. Agapas pœnitentis despicienti : 12. Reponenti justitiam in speciali amictu pallii, et vulgari vestitu utentes vituperanti : 13. Mulieri, licet pro continentia, vestem virilem usurpanti : 14. Uxori, ex nuptiarum contemptu, virum relinquenti, aut matrimonium solventi : 15. Religionis occasione, proles negligentis : 16. Prolibus parentes non honorantibus : 17. Mulieri, obedientiæ declinandæ causa, comam abscedenti : 18. in die Dominico jejunanti : 19. Jejunia Ecclesiæ non observanti : 20. Conventus et sacra ad sepulchra Martyrum execranti.

CANONES CONC. ANTIOCHENI AN. 341. A 30. PP. CATHOLICIS CELEBRATI. 1. Statutum Nicænum de Paschate servetur. 2. In Ecclesia præsentis communicent; cum excommunicatis autem, vel per domos minime. 3. Clerici, præter conscientiam sui Episcopi, in alia Diœcesi non morentur. 4. Depositi aut damnati ministrare non audeant. 5. Seorsim ab Episcopo congregationem faciens deponatur. 6. Excommunicatus non recipiatur, nisi a proprio Episcopo vel a Concilio. 7. Clerici peregrini non recipiantur sine epistola Formata. 8. Formatas dare non liceat Presbyteris. 9. Episcopi suas tantum Diœceses curent: Metropolitanis subsint. 10. Chorepiscopi, licet ordinati, Presbyteros et Diaconos non ordinent; Subdiaconos tamen et Minoristas, quin et Episcopum civitatis, cui subicitur, ordinare liceat. 11. Episcopi aut Clerici non adeant Imperatorem, nisi necessitatis causa et consulto Metropolita. 12. Iidem damnati ad Imperatorem non recurrant, sed ad majus Episcoporum Concilium.

13. Episcopus non ordinet subditum alienæ Diœcesis, absque Metropolita litteris : alias ordinans et ordinatus incurrat pœnam. 14. Si dissideat Concilium in judicio de Episcopo, Metropolitanus e vicina Provincia judices alios evocet. 15. Episcopus a Concilio unanimiter damnatus apud alios non judicetur amplius. 16. Episcopus vacans vacantem Ecclesiam sine Concilio, cui Metropolitanus adsit, occupans abjiciatur. 17. Episcopus Ecclesiæ datus, eamdem vero non recipiens, communione privetur. 18. Sine culpa propria non receptus pœna sit liber. 19. Episcopus præter synodum et præsentiam Metropolitanam non ordinetur. 20. Concilia Provincialia celebrentur bis in anno. 21. Episcopus non transeat nec transferatur a suo ad alium Episcopatum. 22. In altera Diœcesi aut alterius Diœcesis Clericos Episcopus non ordinet. 23. Episcopus non constituat sibi successorem. 24. Rerum Ecclesiæ Episcopus sit duntaxat curator, suarum autem dominus. 25. Potestatem tamen habeat dispensandi res Ecclesiasticas.

CANONES CONC. LAODICENI AN. 370. A 20. PP. CELEBRATI. 1. Secundo nubentes subsint pœnitentiæ sed breviori. 2. Peccatori pœnitenti et satisfacienti detur communio. 3. Neophyti non ordinentur. 4. Præsentibus Catechumenis ordines non conferantur. 5. Clerici usuras non exerceant. 6. Hæreticis non permittatur ingressus in Ecclesias. 7. Hæretici non nisi post ejuratam hæresin et perceptum fidei Symbolum recipiantur per unctionem. 8. Cataphrygæ venientes instruantur et baptizentur. 9. Ecclesiastici ad hæreticorum speluncas orationis causa euntes priventur communione per tempus. 10. Matrimonia cum hæreticis non ineantur indifferenter. 11. Non ordinentur Presbyteræ. 12. Episcopi legantur judicio Metropolitanam et Episcoporum Comprovincialium. 13. Electio Sacerdotum non permittatur multitudini. 14. Sacra mysteria, Eulogiarum nomine, tempore Paschali non mittantur ad alias Ecclesias. 15. Præter Cantores ordinarios, alii non conscendant ambonem, psallendi causa. 16. Sabbato legantur Evangelia cum aliis Scripturis. 17. Psalmorum interstitia observentur. 18. Ad Nonam et Vesperas eadem semper preces fiant. 19. Modus et ordo precum post Homilias, et hominum ad altare accessus ordinetur. 20. Presbyteris a Diaconis, et his a Clericis inferioribus exhibeatur honor. 21. Subdiaconi non habeant locum in Diaconio, nec tangant vasa sacra. 22. Nec Subdiaconi. 23. Nec Lectores aut Cantores obeant ministerium cum orariis. 24. Clerici, nisi itinerantes, in tabernis non comedant. 25. Subdiaconi abstineant a danda benedictione. 26. Non ordinatus non exorcizet. 27. Ad Agapas vocati non tollant secum partes. 28. Agapæ non fiant in Ecclesia. 29. Sanctificetur dies Dominica, non Sabbatum more Judæorum. 30. Christiani lavacra cum mulieribus non frequentent. 31. Si contrahantur connubia cum hæreticis, hi spondeant se fore Catholicos. 32. Non capiatur benedictio ab hæreticis. 33. Caveatur a communione cum hæreticis vel schismaticis. 34. Prohibeatur accessus ad sepulchra pseudomartyrum. 35. Malorum Angelorum cultus, antiquis hæreticis frequens, interdictus esto. 36. Clerici subexcommunicationis pœna abstineant a magia, incantatione et usu phylacteriorum. 37. Judæorum aut hæreticorum dona festiva non accipiantur, nec festa cum iisdem celebrentur. 38. Nec azyma admittantur a prioribus. 39. Gentilium nec festa colantur, nec communicatio cum istis fiat. 40. Episcopus vocatus adsit Concilio, nisi ægritudine impediatur. 41. Clericus nec absque litteris canonicis. 42. Nec præter Epis-

copi sui jussionem peregre abeat. 43. Subdiaconi non deserant Ecclesie januas. 44. Mulieres accedere ad altare, aut officium viris proprium agere ne ausint. 45. Post duas quadragesime hebdomadas nemo baptizetur. 46. Baptizandus fidem discat, et doctrine specimen feria 5^a majoris hebdomade edat. 47. Egri baptizati, sanitate reddita, doceantur fidem, et discant. 48. Baptizati post lavacrum chrysentur. 49. In quadragesima non fiat oblatio, nisi Sabbato et die Dominica. 50. Die Jovis Sancto non solvatur jejunium. 51. In quadragesima Sanctorum memorie transferantur in Sabbatum vel Dominicam. 52. In eadem nuptie et natalitia non celebrentur. 53. Christiani in nuptiis etiam absteineant a plausu et saltu. 54. Clerici nullis spectaculis intersint. 55. Nec Clerici nec laici celebrent convivia ex collatis Symbolis. 56. Ante Episcopi ingressum Clerici non intrent sacrarium, nec sedeant. 57. Non constituantur Episcopi in villis aut agris; nec Presbyteri sine precepto aut consilio Episcopi agant quidpiam. 58. Oblationes non fiant in domibus. 59. Psalmi non sacri absint ab Ecclesiis, ibique soli Canonici libri legantur. 60. CANON Librorum Canonorum hic describitur.

CODEX ECCLESIE AFRICANE.

CANONES SYNODO AFRICANE 6^{ae}, SUB AURELIO 18^{ae}, AN. 419. A 217. PP. CELEBRATE ATTRIBUTI. 1. Statuta Conc. Niceni servantur. 2. Trinitas personarum in Divina unitate predicetur. 3. Episcopi Presbyteri et Diaconi servant continentiam. 4. Iidem absteineant ab uxoribus. 5. Clericis cavendum ab avaritia et usura. 6. Chryisma a Presbyteris non conficiatur. 7. Absente Episcopo Presbyter poenitentem periclitantem reconciliet. 8. Criminosus non permittatur accusare Episcopum aut Presbyterum. 9. Excommunicatus a suo Episcopo non recipiatur ab alio. 10. Presbyter ab Episcopo correptus et separatam congregationem faciens puniatur. 11. Idem faciens schisma, nec causam vicinis Episcopis committens, amittat locum et anathemati subsit. 12. Episcopus, extra synodi tempus, in reatum lapsus audiatur a duodecim Episcopis. 13. Episcopus ordinetur a pluribus, aut saltem a tribus Episcopis. 14. Tripolitane Provincie Episcopus unus in legationem veniat, Presbyter et Diaconus ibidem pauciores habeat iudices. 15. Clerici declinato iudicio Ecclesiastico civile eligentes, puniantur. Sacerdotum filii spectacula nec exhibeant nec spectent. 16. Clerici majores non sint conductores aut procuratores: Lectores puberes ducant uxores, aut continentiam profiteantur: Diaconi et Virgines ante annum 25um non ordinentur aut consecrentur. 17. Provincie distantes proprium habeant Primatem. 18. Dum ordinatur Clericus, moneatur servare constituta: Nec Eucharistia nec baptismus detur defunctis: Singuli Episcopi convenient ad Concilium Metropolitanum. 19. Episcopi accusati iudicem habeant Episcopum proprium cum vicinis Episcopis vel Presbyteris. 20. Presbyter aut Diaconus accusati iudicem habeant Episcopum proprium cum vicinis Episcopis vel Presbyteris. 21. Filii Sacerdotum non jungantur matrimonio cum haereticis. 22. Clerici haereticis etiam consanguineis nihil conferant. 23. Episcopi sine consilio et litteris formati Metropolitanis trans mare non abeant. 24. Praeter Scripturas Canonicas in Ecclesia legatur nihil: earum CANON hic recitatur. 25. Subdiaconi, cum habentibus ordines majores, servant continentiam. 26. Res Ecclesie nemo distrahat, nisi cum consensu Primatis. 27. Presbyteri et Diaconi

gravioris criminis convicti, non tamen redigantur ad poenitentiam publicam: Rebaptizati non ordinentur. 28. Presbyteri aut minores Clerici, appellantes ad transmarina iudicia, priventur communione. 29. Excommunicatus, ante audientiam communicans se ipsum damnat. 30. Accusator sequatur locum vel forum accusati. 31. Clerici, renuentes ad majores ordines ex mandato Episcopi ascendere, prohibeantur exercere sui ordinis ministeria. 32. Clerici bona Ecclesiastica acquisita dent Ecclesie: de bonis vel ex liberali donatione vel ex haereditate acceptis disponant conformiter suo statui. 33. Presbyteri res suae Ecclesiae non vendant; Episcopi res Ecclesiae matricis non usurpent.

CANONES EX PLENARIIS AFRICAE CONCILIIIS IN EADEM VEL ALIA SYNODO COLLECTI. 34. In Concilio Hipponensi (an. 397. celebrato) nihil corrigatur vel addatur. 35. Episcopi et Clerici filios suos non facile emancipent. 36. Iidem non ordinentur ante suorum ad fidem conversionem. 37. Praeter panem et vinum aqua mixtum nihil offeratur in missa. 38. Clerici et continentis, non nisi comitati et sciente Episcopo, accedant ad Virgines et Viduas. 39. Ne quidem primae Sedis Episcopus vocetur Princeps Sacerdotum aut summus Sacerdos. 40. Clerici, nisi peregrinentur, tabernas non adeant. 41. Sacrificia celebrentur a jejunis. 42. Nulla in Ecclesiis celebrentur convivia. 43. Poenitentiae tempus definiatur ab Episcopo: reconciliatio non fiat a Presbytero, nisi Episcopo absente: reconciliando imponatur manus ante absidem, seu chorum Ecclesiae. 44. Virgines, parentibus mortuis, commendentur feminis gravioribus, et una habitent. 45. Egroti loquela privati, testantibus de eorum desiderio aliis, baptizentur: histrionibus ac caeteris hujusmodi negetur reconciliatio. 46. Passiones Martyrum in Ecclesia legere liceat die anniversario. 47. Qui apud Donatistas baptizati sunt parvuli, ordines suscipere possint. 48. Non fiant rebaptizationes, reordinationes, nec translationes Episcoporum. 49. Episcopus non ordinetur a paucioribus quam a tribus Episcopis. 50. Quatuor aut quinque Episcopi sufficiant pro Episcopo eligendo. 51. Ecclesia Carthagenensis enuntiet in Africa diem Paschatis. 52. Provincie visitentur tempore Concilii. 53. Dioeceses particulares, nisi ex consensu Episcopi proprii, non accipiant Episcopum. 54. Alienus Clericus non admittatur ab alio Episcopo. 55. Episcopo Carthagenensi liceat ordinare alienigenam Clericum. 56. Ordinatus ex proprii Dioeceseos Episcopi consensu Episcopus propriam Dioecesein exigendi jus non habeat. 57. Amplificatur Can. 47us. 58. Rogentur Imperatores, pro abolendis idolorum reliquiis et templis; 59. Pro liberandis Clericis a ferendo testimonium in publico; 60. Pro conviviis paganorum prohibendis; 61. Pro spectaculis a die Dominico et Festo amovendis; 62. Pro Clericis criminosis non defendendis; 63. Pro histrionibus, ad fidem conversis, ab infamia eximendis; 64. Pro manumissionibus in Ecclesia celebrandis; 65. Pro Equitio, Episcopo damnato, comprimendo. 66. Cum Donatistis agatur lenius. 67. A Iudicibus petatur notitia actorum a Maximianistis. 68. Clerici Donatistae conversi recipiantur in Clero. 69. Dirigatur ad Donatistas legatio, pacis componendae ergo. 70. Congruit cum 25°. 71. Nemo diutius absit a sua Ecclesia. 72. Absque scrupulo baptizetur, de cujus baptismo est dubium. 73. Indieetur dies Paschalis: dies Concilii designatus observetur. 74. Episcopus vacanti Cathedrae datus Vicarius, hanc non retineat; sed eligi Episcopum curet. 75. Defensor Ecclesiarum ab Imperatore postuletur. 76. Episcopi ad Concilia veniant, aut justas absentiae causas perscribant. 77. Cresconius citetur ad pro-

ximum Concilium. 78. Disponitur de Ecclesia Equitii. 79. Clerici intra annum causam suam dicere negligentes, non audiantur postmodum. 80. Ex alieno Monasterio suscepti nec præficiantur Monasterio, nec ordinentur. 81. Episcopo, hæreticos vel paganos hæredes scribenti, dicatur anathema. 82. Repe- titur Canon 64us. 83. Memoriae Martyrum falsæ aboleantur: novæ autem caute permittantur. 84. Idolorum reliquiæ extirpentur. 85. Ab Episcopo Carthaginensi subscribantur, si opus fuerit, litteræ, omnium Episcoporum nomine. 86. Ordo Episcoporum desumatur a tempore ordinationis. 87. De causa Quodvultdei Ep. disponitur provisorie. 88. Agitur de cessione faciendâ a Maximo. 89. Episcopi ordinati accipiant ab Ordinatoribus litteras testes cum die et Consule. 90. Qui vel semel legit in Ecclesia, ab alia in Clerum non recipiatur. 91. Episcopi in sua civitate convenient Donatistarum præpositos; ad pacem tentandam. 92. Conventionis forma præscribitur. 93. Instructio, legis contra Donatistas ad Imperatorem missis datâ, recitatur. 94. Index canonum in Concilio, expressis solis titulis, describitur cum correctionibus. 95. Concilium universale, non nisi urgente necessitate, est faciendum. 96. A iudicibus electis non liceat appellare. 97. Pro causis Ecclesiæ constituantur defensores Scholastici, seu Advocati. 98. Parochiæ, quæ non habuerunt Episcopum, talem non accipiant, nisi Primas et Episcopus, intra cuius Diocesis Ecclesia est sita, consenserint. 99. Parochiæ Donatistarum conversæ, si habeant Episcopum, illi relinquuntur: si non habeant, vel sine Episcopo maneat, vel ad vicinum Episcopum se adjungere permittantur. 100. Maurentio postulanti dantur iudices in sua contra Xantippum causa. 101. Litteræ decernuntur pro pace. Ecclesiam Romanam inter et Alexandrinam concilianda. 102. Dimissus ab uxore aut a marito dimissa reconcilientur aut alteri non jungantur. 103. Preces in Ecclesia, non nisi approbatæ in Concilio, adhibeantur. 104. Postulare ab Imperatore iudicium Episcopale, non autem publicum, liceat. 105. Qui in Africa non communicant, communicare trans mare non præsumant. 106. Pergens ad Imperatoris comitatum vel Romano vel Carthaginensi Episcopo reddat rationes. 107. Causam Episcopi cognoscere, non unius, sed plurium sit Episcoporum. 108. Adoptatur Africa Concilium contra Pelagium et Celestium celebratum. 109. Inde statuitur, Adamum a Deo non factum mortalem; 110. Parvulos in remissionem peccatorum baptizari; 111. Gratiam Dei remittere peccata, et præstare adiutorium, ne peccetur; 112. Gratiam tribuere scientiam et inspirare charitatem; 113. Sine gratia nihil boni posse impleri; 114. Humilem et veracem esse Sanctorum vocem hanc, si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus; 115. Sanctos etiam pro se postulare in oratione Dominica, Dimitte nobis debita nostra; 116. Idem a Sanctis orari veraciter. 117. Ecclesia Donatistarum conversa pertineat ad cathedram, ad quam Catholica ibidem jam exstans, spectat. 118. Divisio Dioceseos decernitur et regulatur, ubi Episcopo Donatista converso, duo in eadem Diocesi erant Episcopi. 119. Episcopus, per se liberatam ab hæresi Ecclesiam triennio possidens, eandem retineat. 120. Nemo Episcoporum irruat in Ecclesiam controversam, sed causam in Episcoporum iudicio decerni curet aut expectet. 121. Episcopus, subditos suæ Ecclesiæ convertere negligens, moneatur a vicinis Episcopis: illo negligentiam non emendante, quicumque conversionem effecerit, subditos facit suos. 122. Repe- titur Can. 96us. 123. Episcopus suam Diocesis negligens excommunicetur.

124. Episcopus, Donatistas communicasse mentiens, Episcopatum amittat. 125. Presbyteri et Clerici appellent tantum ad Concilia Africana. 126. Liceat Episcopis velare virgines viginti quinque annis minores, urgente necessitate vel periculo. 127. Ne ob Concilium Episcopi diutius absint, ex qualibet provincia illuc mittendi legentur tres. 128. Ad accusationem non admittantur excommunicati; 129. Neque servi, liberti, aut infames; 130. Nec, qui in probatione unius criminis defecerint. 131. Qui accusatores esse nequeunt, nec testes sint, et supra annum ætatis 14um. 132. Ob crimen, quod Episcopus sibi soli detectum fatetur, nemo excommunicetur. 133. Non temere quispiam communionem privetur. 134. Recitantur Litteræ Concilii ad Bonifacium R. P.; 135. Cyrilli Alex. de canonibus Nicænis ad Africanos; 136. Attici Constanti- nopolitani ad eosdem; 137. Exemplar Conc. Nicæni; 138. Litteræ Conc. Africani ad Cælestinum Rom. Pontificem.

QUÆRES : *Quenam sit Theologorum et Canonistarum auctoritas, indeque fluens argumentationis rectitudo et Cautela ?*

234. *Nota.* Quæ est Theologiæ et Jurisprudentiæ Ecclesiasticæ ex nuper dictis auctoritas, non eadem est THEOLOGORUM ET CANONISTARUM; cum hi principia earum subinde vel non sequantur, vel non assequantur. Principia utrique disciplinæ propria esse diversa, patet ex præmissis : unde quamvis sub Capitis proloquium monuerimus Theologum citra Juris Ecclesiastici peritiam, et vicissim Jurisperitum sine Theologia perfectum non esse, pro more tamen hactenus tractatæ a nobis geminæ scientiæ, utriusque etiam cultores et magistros seorsim hic et distinctos spectabimus. Eos cætera in præsens supponimus viros Catholicos, prudentes ac probos, atque disciplinæ, quam nomine et officio profitentur, non gnaros tantum, sed et ejusdem principii utentes : qui enim conditionibus his carent, eorum rationem habendam esse nullam, prævie jam damus.

235. *Respondeo I.* THEOLOGI ET CANONISTÆ, in sua quilibet facultate et pro materia sibi propria, habent auctoritatem. *Ratio* est; tum quia doctissimis quibusque sua in arte habenda est fides; cum cujusque rei cognitio non aliis certius meliusque obtingat, quam ejusdem rei studiosis ac peritis : tum quia Pontifices et Concilia etiam œcumenica, præsertim posteriora, in decernendis quæstionibus dogmaticis et canonibus statuendis, illorum iudicia sibi et perquirenda et sequenda censuerunt : tum quia Ecclesiæ Doctoribus et Sanctis Patribus iidem, in minore tamen auctoritatis gradu, successerunt; ut Greg. L. 36. Mor. c. 17. similitudine *virgultorum ex succisis arboribus annosis succrescentium* declarat. Quare fundatum in hujusmodi auctoritate argumentum est probabile; cum probabilitas argumenti extrinseca desumatur ab auctoribus fidem merentibus.

Non tamen sufficiunt 1°. Auctores qualescumque, sed graviores tantum ac illi, qui prudenter æstimari poterunt, et ratione doctrinæ suæ potuisse, et ratione probitatis voluisse, et ratione diligentiae ac prudentiæ reipsa non omisisse recte examinare quæstionem propositam : 2°. Nec sufficit Auctor unicus; prout notare licet ex hac ab ALEX. VII. damnata propositione, quæ num. 27^a sic habet : *Si liber sit alicujus junioris et moderni, debet opinio*

censeri probabilis; dum non constet rejectam esse a sede Apostolica tanquam improbabilem. Quid tamen de auctore unico quidem, sed omni exceptione majore, dici possit, vid. in Tr. de Act. hum.

236. *Respondeo II.* Auctoritas THEOLOGORUM et CANONISTARUM nec semper crescit ex numero; nec major etiam, si contradicant alii, est irrefragabilis. *Ratio primi* est; tum quia in utraque disciplina, ubi auctores non sunt meri testes traditionis aut praxis, non tam numeranda quam ponderanda sunt suffragia: tum quia numerum subinde faciunt vel jussi jurare in verba scholæ aut magistri, vel soliti præeuntem sequi turmatim ut grues aut oves, vel dotibus non pollentes aut quandoque cum bono Homero dormitantes: quorum primi auctoritatem duntaxat sui magistri obtinent, medii absque examine proruentes vix ullam merentur, postremi illam vel non possident vel amittunt. *Ratio secundi* est; tum quia Theologorum et Canonistarum auctoritas nunquam est æqualis auctoritati Patrum, sed inferior: tum quia scholæ sæpius integræ opponuntur scholis, atque in pugna hujusmodi etiam inæquali auctoritas Doctorum ad faciendam fidem plus non valet, quam ratio illorum probet: tum quia patet experientia, sententias olim multorum jam antiquatas, paucorum autem invaluisse. Itaque argumentum ex auctoritate multorum, seu unam scholam conficientium seu ex diversis in aliqua opinione consentientium, contra alias scholas aut viros graves alios, non est certum, ac sæpe ne probabilius quidem. Præterea

Sequitur 1º. præjudiciis illos male abripi, qui alterius vel scholæ vel opinionis viros aut doctrinam vituperant, aut notis facile impetunt: 2º. observandum etiam esse ab Ecclesiarum præsidibus monitum illud, quod Benedictus XIV. Lib. 7. de Syn. Diœces. c. 11. §. 2. circa contententes inter se Theologos præscripsit.

237. *Respondeo III.* Auctoritas THEOLOGORUM aut CANONISTARUM in sententia, quantumvis ab Ecclesia nondum definita, conspirantium est tanta, ut illi refragari sit temerarium. *Ratio* est; tum quia imprudentiæ aut insolentiæ genus videtur, nolle acquiescere concordæ peritorum suffragio: tum quia res satis perspicua censeri potest, in qua diversarum scholarum sectatores aut alia in cæteris passim dissentientes conveniunt: tum quia Conc. Viennense ob concordem suæ ætatis Theologorum sententiam, rem licet sub opinionis tantum gradu assertam, proposuit tamen omnibus tenendam. Hinc quod in notata etiam materia ex concordæ Theologorum aut Canonistarum sententia fit argumentum, vel moraliter certum est, vel saltem unice probabile.

Est tamen 1º. cavendum, ne unanimis Doctorum consensus nimis confidenter aut temere asseratur; nisi saltem inspectio præcipuorum aut magis celebrium auctorum de reliquis id contestantium fidem fecerit: sicut nec curandum, si unus aut alter obscurioris nominis auctor, absque efficacibus rationibus et responsis, contra torrentem nitatur et extra chorum communem saltet. 2º. Observanda est auctorum sive asserentium sive contrariantium ratio enuntiandi, an absolute scilicet edisserant ac simpliciter, an cum modo: an tanquam de fide; fidei proximum, certum, probabilius, probabile etc.

238. *Respondeo IV.* In iis, quæ ad fidei dogmata aut morum principia pertinent, indeque indubie deducuntur, unanimis THEOLOGORUM sententia majorem etiam auctoritatem habet ac tantam, ut eidem contradicere saltem hæresi aut errori proximum videatur. *Ratio* est; tum quia unanimis ejusmodi consensus est testimonium plusquam probabile, articulum, in quem consentitur, esse traditum; *Quod enim*, ut TERTUL. L. de Præscript. ait, *apud multos unum invenitur, non est erratum sed traditum*: tum quia sententia Theologorum concors, et erronea, in errorem induceret Ecclesiam; sive quod ejus Pastores docendo, prædicando, et adhortando ovibus instillarent unanimia Theologorum asserta: sive quod Ecclesia nunquam repudiet concors Theologorum placitum, sic tamen statuente Can. 3. Dist. 83., *errorem, cui non resistit, approbaret, et veritatem, quam non defendit, opprimeret*. Inde patet, argumentum ex ejusmodi unanimi conspiratione depromptum omnino pro certo esse habendum.

Neque pro hac auctoritate necessarium est CANONISTARUM suffragium; quia quod Melch. Canus L. 8. de Loc. Theol. c. 7. inquit, in his, quæ ad fidem pertinent, Jurisconsultorum auctoritate Theologus non eget: quin potius eorum titulorum expositionem Legis peritus a Theologo mutuari debet. Eandem in rem Benedictus XIV. tum Card. Dominici Pinellii sententiam adducit, tum ipse enuntiat Instit. Eccles. Inst. 57. scribens, ad Theologum pertinere, dogmata proferre in medium atque de illis disputationem instituire; Canonum interpretem autem ea habere pro certo, et ea Theologia desumpta. Quibus dictis simile aliud in Præf. ad Comment. de Fest. Domini videre licet.

239. *Observa.* Facultates suis in censuris ac responsis eadem gaudent auctoritate, quam Theologis aut Jurisperitis pluribus supra tribuimus. In his tamen Facultatibus sententiis, pro merito æstimandis, attendere oportet 1º ex parte rei, ad rationum momenta, queis nititur doctrinale judicium: 2º ex parte judicii; an fuerit unanime, legitime latum, etiam liberum tum a præjudicio Scholæ, tum a dominatu cujuscumque sive intra sive extra congregationem erga consultantes prævalentis: 3º ex parte personarum; an suffragatores sint numerosi, an eruditionis ac sapientiæ fama floreat, an valeant usu rerum et experientia etc.

CAPUT III.

Rationem humanam, contra, ac in tractatus ingressu factum est, Historiæ præponimus, eo quod ampliores quam alias usus habeat, et diffusa ad scientias significatione, illam hic accipere materia superstes jubeat. Constat autem Rationem humanam sub hac latitudine sumptam non minus ac historiam a sacris Libris distinctam locos Theologiæ extraneos constituere et ex alienis disciplinis assumptos: unde de utraque dicturi duntaxat sumus uni-